

„KOMicy i MAGicy”

Agata Chwastek
Grażyna Łaciak
Iwona Maćkowska
Biblioteka Główna AGH

z Instytutu Techniki Górniczej KOMAG w eksperckim wykładzie
prof. Dariusza Prostańskiego

„KOMicy i MAGicy” – tak żartobliwie dr hab. inż. Dariusz Prostański, profesor ITG KOMAG rozszyfrował skrót Instytutu Techniki Górniczej KOMAG. A miało to miejsce podczas wykładu eksperckiego: „Rola literatury firmowej w PRL i dziś. Znaczenie wynalazczości i strategia patentowa Instytutu KOMAG”, który odbył się 19 marca 2025 roku, w Czytelni Oddziału Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej AGH.

Obecność prof. D. Prostańskiego – dyrektora Instytutu KOMAG, nie była przypadkowa. Od 1 listopada 2023 roku bowiem Biblioteka Główna AGH realizuje projekt pod tytułem „Digitalizacja i udostępnienie literatury firmowej z zakresu nauk inżynieryjno-technicznych 1955–1989”, który otrzymał finansowanie ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki II – moduł: Wsparcie dla bibliotek naukowych. W ramach

Print Screen z prezentacji
prof. D. Prostańskiego

tego projektu zostało zdigitalizowanych 268 prospektów technicznych wyrobów oraz poradników eksploatacyjnych i aplikacyjnych o tematyce górniczej Instytutu Techniki Górniczej KOMAG, opublikowanych w latach 1955–1989. Obecnie trwa ich udostępnianie w Repozytorium AGH pod adresem: repo.agh.edu.pl/handle/AGH/109339. Zakończenie projektu przewidziane jest na 31 października 2025 roku.

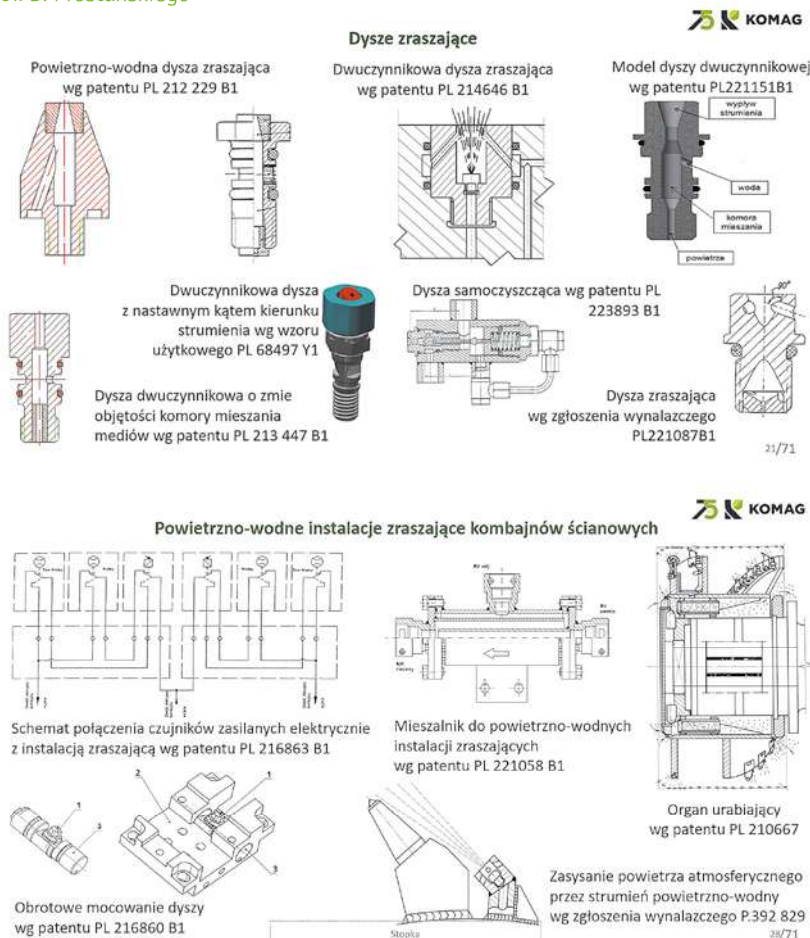
Literatura firmowa z drugiej połowy XX wieku należy do źródeł dokumentalnych i piśmienniczych z reguły publikowanych w niewielkiej liczbie egzemplarzy na słabej jakości materiałach. Wartości informacyjne oraz naukowe tego rodzaju literatury firmowej są nieocenione – często zawierają opisy i instrukcje urządzeń współcześnie nieużywanych, a stanowiących swoiste dziedzictwo inżynierii i technologii w kraju odradzającym się po wojnie.

Wydarzenie otworzyła Maria Garczyńska, zastępca dyrektora Biblioteki Głównej AGH, witając prelegenta i obecnych gości. Sala została szczelnie wypełniona licznymi przybyłymi studentkami i studentami z Wydziału Inżynierii Łądowej i Gospodarki Zasobami; Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska; Wydziału Inżynierii Mechanicznej i Robotyki oraz wynalazczyniami i wynalazcami. Profesor Prostański rozpoczął wykład od przypomnienia historii Instytutu, zwracając uwagę na unikatowość wydawniczą wspomnianych prospektów technicznych i poradników, charakteryzujących się ciekawą estetyką szaty edytorskiej i rysunkami.

Z pasją przybliżył strategię patentową instytutu, analizując przyczyny prac wynalazczych związanych z konkretnymi potrzebami, takimi jak:

- zagrożenia pyłami szkodliwymi dla zdrowia,
- zagrożenia zapłonem metanu i wybuchem pyłu węglowego.

Jak podkreślił profesor, rezultatem prowadzonych w instytucie prac badawczych są nowe rozwiązania powietrzno-wodnych urządzeń zraszających, objęte ochroną patentową, które znacząco wpływają na wzrost bezpieczeństwa eksploatacji maszyn w strefach zagrożonych wybuchem metanu i pyłu węglowego, jak również na poprawę czystości powietrza, a tym samym bezpieczeństwo osób przebywających w zagrożonej strefie. Rozwój tych technologii ma kluczowe znaczenie

Grafika I. Maćkowska

zarówno dla ochrony zdrowia pracowników, jak i środowiska.

W Instytucie KOMAG priorytetem jest rozwiązanie konkretnego problemu, który wystąpił lub może się pojawić. „Patent powstaje przy okazji” – jak zaznaczył prelegent – i jest naturalnym rezultatem tego procesu. Takie podejście sprawia, że około 70 proc. patentów opracowanych w instytucie znalazło zastosowanie w przemyśle. W ciągu 75 lat istnienia instytutu, zgłoszono przeszło 5 tysięcy patentów. Do 1990 roku, aż 95–98 proc. maszyn i urządzeń wykorzystywanych w polskim górnictwie zostało zaprojektowanych przez inżynierów Instytutu KOMAG. Ich opisy i rysunki zostały wydane w formie prospektów technicznych wyrobów, poradników eksploatacyjnych oraz aplikacyjnych Instytutu Techniki Górniczej KOMAG, a następnie zdigitalizowane i udostępnione w Repozytorium AGH.

Profesor na przykładach omówił następujące wynalazki:

- powietrzno-wodne instalacje zraszające kombajnów ścianowych,
- rozwiązania systemów zraszania kombajnów chodnikowych,
- rozwiązania chodnikowych urządzeń zraszających,
- ścienne systemy zraszania KOMAG,
- instalacje zraszające dla zakładów przerobczych,
- instalacje do neutralizacji pyłów osiadłych.

Od lat 50 XX wieku kadra naukowa i dydaktyczna AGH aktywnie współpracuje z ośrodkiem KOMAG. Profesor zaznaczył, że uczelnia odgrywa kluczową rolę w dostarczaniu teoretycznej warstwy nauki, dysponując aparaturą techniczną, zespołem ekspertów i naukowców z ogromnym

doświadczeniem, a także studentami, których prace dyplomowe często mają wysoką wartość naukową. Natomiast Instytut KOMAG pełni rolę łącznika między nauką a techniką, dostarczając rozwiązania praktyczne. Jak podkreślił: „...przemysł bierze nas za naukę, nauka za przemysł [...] jesteśmy potrzebni, bo potrafimy to powiązać”. Wydarzenie odbyło się w ramach promocji projektu BIBL/SP/0037/2023/01 „Digitalizacja i udostępnienie literatury firmowej z zakresu nauk inżyniersko-technicznych 1955–1989” realizowanego w latach 2023–2025, finansowanego ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki II – moduł: Wsparcie dla bibliotek naukowych.

fot. z lewej: Plakat promujący projekt „Digitalizacja i udostępnienie literatury firmowej z zakresu nauk inżyniersko-technicznych 1955–1989”

fot. z prawej: Print Screen z prezentacji prof. D. Prostańskiego

Wykład ekspercki „Rola literatury firmowej w PRL i dziś. Znaczenie wynalazczości i strategia patentowa Instytutu KOMAG”

fot. J. Rzepczyński